

Izhaja 1. in 15. dne
vsakega meseca.
Rokopisi ne vračajo se.

Časopis zabavi i poduku.

Stoji na leto:
redom po 5 forintov,
izjemom po 3 forinte.

Štev. 13.

V Mariboru 1. julija 1875.

Tečaj IV.

Pregled. Poezije: Milostivi gospé Lujizi Pesjak-ovi. — Žala prigodba mlajših let. — Iz zapiskov slovenskega umetnika. — Spomini. — Mesec. — Peter Preradović. — Pesnik Val. Orožen. — Listnica.

Milostivi gospé

LUIJIZI PESJAK-OVI

za dan 21. junija 1875.

Jos. Cimperman.

Kaj so v primeri s Toboj druge žene,
Če premišljujem jaz vse njih lastnosti?
Le Tvoje srce sédež je blagosti,
Le Tvoj duh nad zemljó dviguje méne.

Predrzne misli moje in iskréne,
Ki last so neizkušeni mladosti,
Voljné se Tvojej klanjajo modrosti
In se polegajo mi vpokojéne.

Če prav nerád, začel je poštovati
Me svet, a dél najlepši poštovanja
Pripravljen sem hvaležen Tebi dati.

Vse delo moje ná-Te se naslanja,
In da jaz sreče némam, Te poznati,
Živót bi méni bil le prazna sanja.

Živenje moje venec je trpénja,
Vsak dan prinese nove mi bolésti,
A redki so prijatelji mi zvésti;
Kder je nesreča, tam sočutnost jénja.

Svet dandenes ne čisla več poštéjja,
S pravičnim rokovnik smé v družbo sésti,
Ljubezen mora nositi obrésti,
In človek nij, kdor je brez premožénja.

Ti nijsi taka, Ti si méni vdana,
Da-si pradédov mojih rod ne slúje
In mi bogatstva sreča je neznana.

Beseda Tvoja upe mi dviguje
In okrepečava srce kakor mana,
Da v sladkem se pokoji mi radúje.

Srcé mi često moje tiho pravi,
Da vse premalo še jaz Tebe cénim,
Če tudi Te zeló ceniti ménim,
Kar vže pogléd moj in beseda javi.

Obúp, ki pika drevi mi in davi
Srcé se želom óstrim in strupénim,
Vzrok v časi je besedam preledénim,
Katere ustim v notranji zmešnjavi.

V trenutkih teh mi potrpljivost Tvoja
Srd zmóre, prsa mi tolažujoča,
Da vzburljena vmiri se duša moja.

Tvoj bistri duh dobrotljivo razlóča,
Da vzròk je moje duše nepokoja
Jedino ból, me neprestano žgóča.

Za trud Tvoj in za skrb, gospá premila,
Naj Bog pravični Tebe sam poplati;
Jaz niti hvale Ti ne morem dati,
Kakoršno Ti si vredno zaslužila.

Kar jaz sem, Ti iz méne si stvorila,
In pred vsem svetom rad čem pripoznati,
Da drugih žen nijedna, celo mati
Nij bolj od Tebe méni vdana bila.

Da stó jezikov imam, hvale Tvoje
Po vrednosti nijeden ne oznani,
Besede bi omagovále moje.

A srce Ti zvestó ljubezen hrani
In bode jo vse dni živénja svoje;
Le tudi Ti prijazna mi ostani!

Ti bodeš vdana in Ti bodeš zvesta
Mi konči, dókler stiske in nadloge
Ne zapusté za vselej duše vboge
In ne odpré mi smrt pokója mesta.

Le kratka mi je še življenja cesta;
Premeril vže odločene sem kroge;
Svet studi se mi poln strastij, nesloge,
Smrt mi težkó je čakana nevesta.

Na svet ne véže nič me, z láhka vzeti
Slovó od sólzne bode mi doline,
Zbog Tebe pak mi bode ból trpeti.

Zakaj, prej gróba me sprejmó temine,
Kot mogel hvalo bodem razodeti
Za vse velikodušne Tebi čine! —

Zala prigodba mlajših let.

Izvirna noveleta; spisal Emil Léon.

Vže večkrat hotel si zvedeti, dragi prijatelj! kaj da mi je vsekalo na mračno čelo tako zgodnje gube, kaj da mi je otemnilo pred leti okó in mi sklonilo pred časom teló. Nikdar še nissem razodel globočine svojega srcá, nikdar ne odprl najskrivnejših kotov svoje duše, ker nissem hotel buditi zasmeha ljudij, da ne bi kazali v svoji puhlosti na mé, zaničevaje moje bridkosti, ter ne dejali: „Glejte ga — bedaka!“

A tebi, predragi moj! naj se razkrije moje srcé, ker vem, da ti ne obide smeh ustnic, temveč porečeš sočutno: „Veliko si pretrpel!“

Kolikokrat hodila sva zedinjena v prijaznosti po ljubljanskih drevoredih in gledala migljajoče zvezde ter čutila, kako da je zadremala pod nama zemlja in se v sladke sanje zazibala. In takrat sva navdušeno hvalila življenje, kakó da je lepo in veselo.

Ne vem, ali se še spominaš, da sva necega večera tudi o tem govorila, kaj da pač daje življenju najlepši kras?

„Bolečina, ker ona mu daje pravo svetóst;“ rekel sem jaz.

Nem si pritrđil i Ti, ker si menil, da govori Tvoj prijatelj iz skušnje.

Bog ve, kamo te vrže življenje? Ali kadar stopiš vanj, prepričaš se kmalu, da stopil si v jezero bolečin. Tistikrat pak naj Ti ne obupa srcé; tistikrat poglej po širnej zemlji, in pomisli, da trpi jih na milijone in milijone in spomni se — mene umrlega, ki sem trpel takó, da mi je zgodaj otemnelo okó in mi vpognilo se pred časom teló. —

I.

Ti prijatelj ne poznaš krasne slovenske zemlje do nje-nega osrčja. Edina Ljubljana Ti je razgrela dušo sè svojimi drevoredi in lepimi hčerami nemškutih uradnikov. A skritih jeni dolin, bistrih studencev, šumljajočih potokov in temnih logov nisi videl nikdar! — Pa sej bi morda ne imeli do Tvojih čutil toliko upliva kakor do mojih, ker videl si gotovo drugod, če ne lepšo, pak vsaj ponosnejšo naravo.

Videl si krasne porénske kraje, kjer Ti je tekla zibel; zrl si divni Ren, ki vali mogočno svoje vodovje mej vino rodečimi hribči, in v katerega jasnem zercalu se bela mesta in stare podrtine ogledujejo.

Bodi ponosen na svoje rodišče! A veruj mi, ako dajem hvalo večnej osodi, sem jej gotovo najbolj hvaležen za to, da sem se rodil na slovenskej zemlji — sredi malega, a čilega naroda.

Da, skoro v sredi njegovej: v znožju zelenega hriba, — na koncu prijetne doline! —

V sredi senčnatih smerék dviguje se kvišku ličen gradič, posestvo ** grofov. Tu sim zahajali so ti gospodje mnogo-krat na poletno stanovanje. —

Poleg graščakovega poslopja razprostira se prelep vrt in obširen park, katerega moči bister potok, izvirajoč v njegovej sredini v precej mogočnem toku iz zemlje. In v resnici je to prijazen kotiček na slovenskej zemlji, ki ga je stvarnica v veselem trenutku vstvarila!

In tū sem se rodil jaz. Moj oče je bil oskrbnik tega malega posestva. —

Iz otročjih let ostalo mi je prav malo v spominu. Pestovala me je bleđa, bolna žena, moja — mati. Oče vedel se je kruto ž njo in neljubeznjivo z menoj. — Čas je pretekkel; a še zdaj se mi bridko stori pri istih spominih.

Kmalu sem zapustil tiho graščinico, ter odšel v šolo: prišel sem na gimnazijo, na univerzo. — Kakó da smo živeli ondi, veš predobro. Srčno in lahkomiseljno srkali smo iz kupe življenja, a nijsmo zapazili, da srebali smo le sladke pene, ki so zakrivale grenki gorjup. —

Vže skoro petnajst let nissem videl svojega doma, — kar se mi necega jutra utrne v možganih misel na svoj dom ter se me polasti želja po njem. Kmalu bil sem na potu. Iz središča slovenskega — iz bele Ljubljane korakal sem necega spomladanskega jutra po belej cesti proti domačiji.

Prej je zašlo solnce, nego sem videl očetovo streho. —

Po travnicah oglašalo se je nebrojno žuborjenje mrčesov in mrak se je ulegal na okolico. Tu pa tam se je čula govorica iz polja gredočih delavcev; zdaj pa zdaj zamukalo je živinče, ali pak rezgetal iz paše gredoči konj. —

Lahno sem stopal skozi domačo vas; a nič več nissem poznal starih revnih koč. Nij ga bilo človeka in ne verjamem, da bi me bil videl kedo, ko sem na drugej strani zapustil tihotni stan ter za malo korakov dospel na dom.

Temno poslopje stalo je tiho v gostej seči. Samo pred vrati sedel je moj oče.

Kako se je bil postaral! Lasje so mu bili izpadli in visoko čelo dobilo je mnogo gub.

Pušil je tobak ter gledal pred se tija v prazno noč.

„Dober večer!“ rečem stopivši pred njega.

Osorno mož odzdravi mojem pozdravu.

„Kaj želite gospod? Tu bodete težko prenočišča dobili!“ Prijatelj! lastnega svojega sina nij poznal več. —

„Ali me ne poznate, oče?“

„Oj ti si, Ivan?“ pravi malomarno. „Prav neugodno dohajaš! Na poti si mi zdaj, ko je gnjezdíšče napolnjeno z gospôdo!“

To mi je bil v resnici prijazen sprejem! Petnajst let — in nij bil vesel, da sem ga obiskal.

„Kje je mati?“ vprašal sem zamolklo.

„Mati? — ka-li še ne veš, da je vže davno umrla!“

„Umrla!?“

Slabo sem jo poznal in le temno mi stoji njena podoba pred duhom; ali vendar se mi je zdelo, da sem izgubil pre-mnogo ž njo: solzé so me polile.

„Umrla?! In vi mi nijste pisali?“

„Čemú neki?“ reče suhotno, „je-li bi ti kaj pomagalo? Pa tudi ti nissem hotel kaliti prijetnega življenja, v katero

si se na univerzi utopil. Hi! hi! da-li nij res? Lepo življenje v takovem mestu! Vem sam predobro!“

Kaj sem hotel odgovoriti? Molčal sem tedaj; a prijatelj, v srečo sem čutil takrat v prvič, da je življenje — trpljenje.

II.

Drugo jutro, ko se probudim, stalo je vže solnce visoko na nebu. Dolga pot in mlačen vse sprejem: mi je bilo omamilo duševne in telesne moči.

Vstal sem, ter stopil v očetovo sobo.

Zopet je pušil tobak, ter pregledaval nekakove knjige, menda svoje račune.

„Dolgo spiš!“ dejal je; — „ako delaš tako na univerzi, tedaj ti za kolegije ne ostaja mnogo časa.“

„Dolga pot me je vtrudila!“ odgovoril sem in potem sva nekaj časa molčala.

„Ti si zdaj pri meni“, pričel je potem, „a tu so še drugi gostje, ali prav za prav gospodarji: milostljivi gospod grof, gospa grofinja in gospica komtesa; čaka te, kakor menim, sitna dolžnost, da se pokažeš tej ropotiji vsej in jej poveš, s kako pravico da stanuješ tu v gnezdu. Ha ha, pravico! prav sem rekel: pravico imaš!“

Takrat še nijsem umel teh — temnih besed; a pozneje v težavnejših časih so se mi razjasnile — v grozo razjasnile.

Ti pak tudi veš, da univerza nij prijateljica aristokratom in tudi tedaj nij bila. Heine-jeve, Schiller-jeve in Grabbe-tove spise čitali smo tudi tedaj, se ve, da lahko, samo za šalo: nij nam ostalo družega, nego površno, demokratično svobodoljubje. —

Tudi takrat zatolklo mi je srce, ko me je oče malo pred dvanajsto uro poklical.

Stopala sva navzgor po stopnjicah in potem po dolgej galeriji do gospodskih soban. Krog po steni visele so slabo risane podobe nekdanjih gospodarjev in njihovih ženâ.

Prideva do vrat.

„Tu noter, pravi oče, vstopi!“

Moral sem precej plebejično vstopiti; kajti pri mojem vstopu omahnila je starej grofinji knjiga v naročije in gospodu grofu zasilili so naočniki z nosa, skozi katere je pregledaval najnovejše časopise.

Z očetom se globoko pokloniva.

„Gospa grofinja in gospod grof! — moj sin iz univerze!“

Gospa grofinja pobrala je knjigo in gospod grof popravil si je steklo na nosu ter me ogledoval od nog do glave.

„Vaš sin, gospod oskrbnik?“

„Moj sin, gospod grof!“

Nekak čuden smeh obdajal je ustnice milostljivemu gospodu, ko je stavil le-to vprašanje do svojega oskrbnika.

„Usedite se gospod Kvarel, usedite se!“ dejal je potem meni.

„Kakó je kaj življenje po vaših mestih, gospod Kvarel?“ pričel je, ko smo se vseli.

„Naše življenje gospod, menim da je dosti dobro!“

„Kakó to?“

„Sej se očitovidno razširja omika med niže stanove, in to nam obeta boljšo prihodnost, nego je bila naša preteklost, gospod grof!“ —

Prijatelj! tu bi bil moral videti dva obraza, — obraz mojega očeta in pa gospoda grofa. Prvemu se je zgrbančilo

čelo, tisto malo las mu je skoro vstalo na glavi in ker je blizu, vendar ne preblizu mene sedel, manêvriral je, kakor bi prišel sê svojim komolcem z menoj v dotiko. Ker se mu nij posrečilo, oblil mu je pot nagubano čelo.

A stoprv gospod grof!

Dolgi njegov obraz podaljšal se je še bolj, odprla so se mu usta in očali hoteli so zopet zapustiti svoje postavno mesto.

„Med niže stanove?“ vzdihnil je, „menite torej, da bode bolje?“

„Zgodovina zadnjih desetih let — bilo je nekaj let po pariškej revoluciji v mesecu juliju — uči nas tega jasno dovolj!“

„Zgodovina! vi opirate se na zgodovino? Veste, mladi gospod Kvarel, kaj da je v mojih očeh zgodovina? Čujte! zgodovina je nepotrebno črčkanje preteklih neumnostij, katero nam dela revolucije bez potrebe, katero nam podira oltarje, razrušuje cerkve in provzročuje sploh vse gorjê. Oj da bi človek niti toliko spomina ne imel, da bi ne vedel več, kaj da je bilo včeraj; živel bi srečno in mirno!“

„Hi! hi!“ nosljal je zraven mene moj oče, „kako pravo govorite visokomilostljivi gospod grof. Kaj bi viseli na preteklosti! kaj mi je sedaj mari, če je bila pred desetimi leti dobra letina, ako je pak letos slaba, ter mi obeta stradanje čez zimo?“

„Tako je, gospod oskrbnik!“ dejal je grof.

„Nekoliko je res tako, a le nekoliko;“ rečem jaz; „res je naša zemlja — njiva in človeški rodovi so žita po njej. In ostanimo pri poljedelstvu. Naši očetje obdelovali so drugače polje, nego mi, ter so slabše pridelovali. Preteklost nas torej uči, poiskati druge sisteme, da bode veči pridelek. Torej je vže tu korist zgodovine očitna, če morda tudi le bolj v miniaturi.“

Tako in enako se je govorilo. Gospod grof govoril je rad in duhovito, kar je povedala gospâ, bilo je precej nedolžno in sploh — žensko.

„Govorili ste dosti lepih besed, gospod jurist!“ dejal je grof konečno, suhotno smejoč se. „Oj vi ste fantast, hud fantast; in povem vam, da umrete poprej, nego izpolnila se vam bode le ena vaših sanj!“

„Sej je človek vstvarjen za prevaro!“

„Zopet fantastarija, gospod Kvarel! Le vzemite romarsko palico v roke, in idite od sela do sela ter poprašujte na okrog; in ako je zadovoljnih samo deset z vašim namenom stvaritve, lahko ste ponosni. Ha! ha! ha!“

In zopet se je smejal suhotno. Začulo se je poludansko zvonjenje skozi visoka okna in solnčni žarki sijali so bliščeče v sobano.

Vstaneva torej ter se posloviva.

„Priporočam se vašej milosti, gospod grof in vam poljubim rokó, velečastna gospâ!“

Z nekako nenaravno prijaznostjo sta se poklonila ta dva človeka.

Potem, ko je še sklonil oče kake petkrat svoj život, priveslala sva srečno skozi vrata. Zunaj pa si je oče obrisal potni obraz, ter globoko vzdihnil:

„Oj dragi moj! obnašanja s plemenitaši se pač še nijsi naučil.“ —

(Dalje prih.)

Iz zapiskov slovenskega umetnika.

Izvirno spisal Vatroslav.

XI.

Med bitvijo pri Visu.

Dne 19. julija l. 1866 dobimo poročilo, da preširni Lahi doli ob daimatinskem obrežju razsajajo in da so že otok Vis napadli. Kakor blisk spreleti ta vest celo pomorstvo in provzroči strahovito razburjenost: naglo potegnemo težka sidra iz morske globine, raznetimo noč in dan ognje pod parostrojnimi kotlji in vihramo s celo močjó in po bliskovo po morskem valovju doli proti Dalmaciji. Ponosno plava dična avstrijska flota tija po planoti jadranskega morja: spredaj sopihajo orjaške oklopnice, za njimi švigajo jadrne fregate in lične korvete in na vse zadnje sledé lahni parobrodi in razne druge jadralka. Silovit ropot mogočnih parostrojev, iz katerih dimnikov se gosti oblaki dima valé, meša se z junaškim vriskom mornarskega petja, in nad sinjim morskim zrealom razlega se navdušen krik krepkih bojnih čet, noč in dan k napadom in borbam pripravljenih.

Jaz in Ljubomir stojiva gori na palubi (krovu) in kramljava prijazno, drug družemu na prsih sloné. Da-si tudi naju prešinja junaški pogum in hrabra bojaželjnost, vendar sva nocoj obadva nekako potrta; osobito Ljubomira se je polastila neka težka otožnost: krčevito se mene krog vrata oklepa in šepeče s trepetajočim glasom: „Mili moj Vatroslav! zdaj stoprv, ko me slutnja bližnje smrti obhaja, začina me življenje mikati. V očigled smrtnega angelja jamem zanimati se za lepote svetá in čutiti, da sem nepremišljeno ravnal, ko sem se prostovoljno v smrtno nevarnost podal. Koliko za človeštvo koristnega mogel bi še jaz v svojem življenju izvršiti; takó pa se tukaj svojej trmi in poželjnosti družih ljudij žrtvujem!“ —

„Dragi prijatelj!“ tolažim ga jaz, „tvoja žrtva je domovini posvečena; če padeš, umreš na bojišču in kot junak! Zató ne bodi malodušen, ne obupuj v odločnem trenutju! Sicer pa ne stojiš ti sam smrti nasproti; glej, vse ogromno pomorstvo nahaja se v tvojem položaju. Ti si zdaj sam na svetu, bez tvoje drage; ti ne riskuješ ničesar. Pa sej te življenje po izgubi tvoje Milice več ne zanima; a med našim mornarstvom biva jih mnogo, za katerimi žene, otroci, stariši in sorodniki plačejo in ki z dušo in telesom o življenju visé. Sploh pa nij, da bi vsaki, kateri se v boj podá, tudi pastí moral: nijsem zevsema fatalist, a vendar trdim, da, če ti nij usojeno, te kroglja niti v najhujšej bitvi ne zadene!“ —

„O ljubi moj! povém ti“, povzame na to Ljubomir, „tako rekoč čutim, ka se z vsakim obratom parostrojnega vijaka tudi smrti približujem. Sicer pa prav imaš, ako trdiš, da mi je jako malo ležeče na življenju, katero mi je trmoglavost mojih starišev in zvijača osode ogrenila. Akopram sem še v najlepšej dobi življenja, vendar rad zapustim to solzno dolino; kajti

„Jaz sem ljubil in živél.“

„Da, mili Ljubomir!“ tolažim ga zopet, „proč s pomislíki; znebijva se škodljive pláhosti in pojdiva brez bojazni smrti nasproti ter žrtvujva svoje življenje na spasenje dvostranski perfidno napadene Avstrije!“

Pri teh besedah se srčno objameva in se goreče po-

ljubiva ter si obrečeva v bitvi vedno drug drugemu stati na strani. — —

Med tem se začne svitati in kmalu se razlije blagodejna luč zlatega solnea črez morskó planóta in krog in krog za-leskečejo mnogočno pluskajoči valovi. Pozneje se vleže gosta megla na morje in nam zakrije ves razgled. In vedno naprej po penečem vodovju šviga naše mogočno, strahovito rohneče brodovje.

Okoli desete predpoldnem vzdigne se na enkrat gósti pajčolan na morju ležeče megle in glej! ne daleč pred nami plava — italijanska bojna flota! V istem trenutku zadoni na naših brodovih povelje k napadu in takoj zagrmé mogočni topóvi ter pošljejo od „avstrijskih ribarjev“ iznenadjenim Lahom celo tropo debelih, jeklenih krogelj. Italijani, ki se našega prihoda nijso nadejali in so imeli svoje mnogoštevilne ladije po morju raztrošene, vtegnili so se jedva nekoliko v red postaviti ter nam nasproti iti. Zdaj se vname strahovita borba med obojnim brodovjem: gromoviti streli pokajo, da se daleč po morskem površju razlega in kroglje švigajo z bliskovo hitrostjo po zraku sem in tam; jaderne barke pa vihrajo v drznih ovinkih po penečem valovju, umetno izogibaje se zdaj tej zdaj onej sovražnej ladiji. V tej kaotični zmešnjavi privihra največa italijanska fregata „Re d' Italia“, hoteč približati se našej oklopnici „Ferdinand Maksu“ in napasti s svojimi mornarji naš brod. A slavni admiral Togetthoff porabi to ugodno bližino sovražnikove fregate ter s čudovito bistroumnostjo in hladnokrvnostjo ukaže, s celo močjo orjaškega parostroja prednjo končino naše debelo okovane sklopnice v trebuh nasprotnikove ladije trčiti. Drzni poskus se nam posreči: naša ladja prodere in razkolje sovražnikovo na dvoje. Vsled tega šine od vseh strani voda v nje notranjost in v malo trenutjih pogrezne se ova najlepša italijanska fregata s vsem svojim mornarstvom v morskó žrelo.

Ta nepričakovana prikazen napravi silovit učinek: italijanski brodovi razprše se kakor oplašene ovce, z naših ladij pa zadoni gromoviti vrisk zmage. A v kratkem se veseli krik poleže in krog in krog nastane smrtna tišina: strašen prizor ladijinega pogreznjenja prešine nas z neizrekljivo grozo, in nagli pogin tolikega nasprotnikovega mornarstva vzbudi globoko sočutje v naših sreih. Tudi Tegetthoffa bridko gane strašna osoda nedolžnega mornarstva in rad bi rešil vsaj one, ki so na površju vode plavali in milo na pomoč klicali. Zató ukaže vse čolne v vodo spustiti; a v istem trenutku planejo italijanske ladije z divjo besnostjo na nas in z novič se vname ljuti boj med obojnim brodovjem; zopet grmé orjaški topovi in pogubonosne kroglje švigajo kakor strele sem ter tija. Na enkrat privihra italijanska granata skozi lino naše oklopnice in se razleti, trčivši ob mogočen top, po celi bateriji in glej! v istem trenutku zgrudi se na tla na moji levi strani stoječi Ljubomir. Naglo mu skočim na pomoč in zapazim, da ga je kos razpogle granate v prsa zadel in smrtno ranil. Ponesem ga doli v koridor, kjer je bil mnogo postelj za ranjence pripravljenih. Tu odpré še enkrat oči, mi podá onemoglo desnico ter mi reče s slabim umirajočim glasom: „Dragi Vatroslav! moja želja se je izpolnila: v malo trenutkih bom združen s svojo Milico. Tebe pa Vsemogočni obvari sovražnikovih krogelj in te privedi nazaj v mili zrak naše drage domovine, v naročje tvojih dragih!“ In njegov glas postaje vedno slaběji in slaběji; toda enkrat napne še

vse svoje sile ter nadaljuje z jecljajočim glasom: „Zdravstvuj, mili prijatelj! Na veselo svidenje na boljšem svetu in v ugodnejših razmerah! — Spominaj se svojega prijatelja, kojega je obup iztirjal v smrt!“ — Pri teh že popolnem zamolklo izgovorjenih besedah nagne glavo in izdibne svojo dušo. — Ves obupan vržem se mu krog vrata in ga poljubujem goreče; a moji poljubi ga več ne oživé.

(Dalje prih.)

Spomini.

Spisal Fr. Jaroslav.

Pod tem naslovom priobčil je neki pisatelj, ki ga imenujmo Herman, zanimive drobne črtice, izmed katerih nekatere utegnejo po volji biti tudi našim čitateljem. —

Bilo je na sv. Silvestra dan l. 1869. Herman je zamišljen zrl iz pisarne na pobeljene ulice pariške. Ker se je bila peč shladila, stopil je ven in porinil še nekaj debelih polen vánjo. Na to se je vrnil v sobo in postavil samovar na mizo, da bi zvaril čaj.

A nič mu nij bilo prav po volji: „Kako je pusto, če je človek po več dnij sam, in nema prilike razgovarjati se z enakomislečim prijateljem.“

Herman promišlja, kaj bi bilo početi. Blizu njega, v šestej ali sedmej hiši, stanoval je dobri njegov prijatelj W. iz Nemškega, ki tudi nij letal rad okrog v slabem vremenu, tedaj bi utegnil biti danes doma. Med tem je prinesel vratar več pisem. Herman nemudoma napiše listek prijatelju W., in prosi vratarja, naj mu ga nese na dom. Prejeta pisma je Herman kmalu pročital, potem je stopil h knjigam, in si izbral eno, od zunaj že malo ovaljano.

Zamišljen prebira liste; včasih se je nasmejal, včasih vzdihnil, naposled pa je prijel za pero in zapisal na prvo nepopisano stran: „Pariz na sv. Silvestra dan l. 1869. Zopet je preteklo deset let.“ Na to vstopi prijatelj W., in tik za njim še neki Hermanu neznani gospod.

„O dober dan, Herman“, pozdravi W. „Bil sem ravno k tebi namenjen, in že na pol pota, ko mi je nasproti prišlo tvoje povabilo. Tu ti predstavljam g. Bergmana iz Beča.“

„Iz Beča?“ vsklikne Herman in podá desnico novemu znancu. „No, prav me veseli, dobro došli! Jaz sem v Beču preživel več prav veselih dnij, katerih se hočem vedno z zadovoljnostjo spominjati.“

Potem vsi trije gospodje sedejo za mizo, ki jo Herman obloži z raznimi jestvinami.

„Kaj veljá, omeni W. po daljem razgovarjanju, ali bi ne bilo prijetno, če bi cel dan tako-le skupaj presedeli in se pogovarjali? Pozneje si damo prinesiti dobro južino, ali pa bomo stopili v hôtel de Calais k Hauserju; tudi on je rodom Nemeec iz Beča.“

„Raje tu ostanimo, kajti pri Hauserju bodo danes vsi prostori prenapolnjeni. Saj lahko jutri ondi obedujemo“, méni Herman.

„Prav imaš“, pritrđi W. „Gospod Bergman je danes pod mojim vodstvom, in za to menim, da imam pravico tudi v njegovem imenu glasovati. Tedaj pa ostanimo tu! No, Herman, povedi, kaj si pisal v tisto debelo knjigo? Kako novelo, ali začetek novega romana?“

„Niti novele niti romana“, odgovori Herman. „Ta knjiga je dar baronice Pereire. Nek večer, ko sem sedel v njenem kabinetu v družbi g. barona Zedlitz, g. barona Hammer-Purgstall-a, gledališčne igralko Brede in še neke mlade gospoje, prišel je govor na dnevne zapiske in dopisovanja. Hammer-Purgstall je omenil, češ, da dan danes, ko ljudje mnogo bolj potujejo, so pa pisma čedalje krajša in suhoparnejša, na dnevnik pa že itak nikdoveč ne misli.“

„A vendar včasih jako prav pride dnevnik, v katerem imam točno popisano ta in oni zanimivi dogodek, dan in leto in drugo tako, ker spomin človeka včasih zapusti tako, da se pri najboljše volji ne more spomniti vsega.“

„Prav imate, blagorodna gospa“, oglasil sem se jaz. „Tudi jaz hočem pričeti svoj dnevnik, in to še danes.“

„To je bilo malo pred božičem, in baronovka si je bila naročila več zavitkov knjig in listnic, da je mogla izbrati ono, ker se je jej najbolj primerno videlo za božična darila. Jako ljubko je izbrala ta-le lično vezani nepopirani zvezek, in ga podarila meni z željo, da bi mogel zgolj srečne dogodke vánj zapisovati. Tu je datum: „Beč 20. decembra 1843. l.“

„Tedaj je knjiga že stara“, omeni W. „Ali meni se vidi, da imaš poleg nje še drug dnevnik, kajti tu je do malega še vse prazno, nepopisano, kakor sem bil preje opazil, ko si liste prebiral.“

Herman se bridko nasmehljá in dé: „Jaz edini sem še živ, vsi drugi, kateri so takrat sedeli v kabinetu baronovkinem, pomrli so. Malo sem pisal v to knjigo, samo to sem zaznamoval vsako leto, kje sem bival prvi in poslednji, pa svoj rojstni dan. S početka l. 1844. sem zapustil Beč, in še le pozno na jesen l. 1845. sem se povrnil v priljubljeno mi mesto, in od 1848. l. sem ga samo dva pota še videl.“

„Koliko Silvestrovih dnij ste preživali v mojem rodnem mestu“, vpraša Bergman?

„Samo dva; prvega 1843. l. v veselem društvu prijateljev, kateri so vsled revolucije 1849. l. izselili se v Ameriko, drugega pa 1845. l. v družbi Otto Nicolaja, F. Füchsa, Lenaua, Piersona, A. Becherja, Staudigla in J. Deckerja. To smo bili živi takrat! Sploh moram reči, da je bilo življenje v Beču pred 1848. letom jako odkritosrečno in spodbudno, in to najbolj v kavanah. Tam so se shajali pisatelji in umetelniki, pomenjkovali se o tem in onem, a ne tako, kakor dan danes, ko se takoj spró, vzlasti če pride govorica na skladatelje in njih dela, ko se bolj gleda na to, kdo je pisal, kakor na to, kako je spisano.“

„Ljubi Herman, sej je bilo od nekđaj takó“, omeni W., „in ker je bilo od nekđaj takó, za tega delj so bili veliki skladatelji cenjeni še le po smrti, ali pa le malo pred smrtijo, in to zato, ker so se jim stavile tolike zapreke, da niso mogli predstavljati svojih proizvodov. Manjkalo jim je protekcije, noveev, dostojanstev, talenta za intrigovanje i. t. d. Salierijeve opere so se predstavljale z velikolepjem in sijajnostjo, kajti bil je dobro plačan dvorni kapelnik, v predmestnem gledališču pa so tiho in skromno predstavljali proizvode Mozartove, kajti bil je ubog učitelj musike. Milijonarja Mayerbeer in Mendelssohn sta imela na razpolaganje vse pripomočke, mogla sta sem in tja potovati in delati na to, da so si njuni proizvodi krčili pot med občinstvo, a Beethoven je moral napravljati koncerte, da so vsaj v Beču slišali njegove symphonije; okrog voziti se nij mogel, ker nij imel pri-

pomočkov. Za nepremožnega in na dvoru nepriljubljenega Weberja nij hotel grof Vitzthum, tedanji intendant, privoliti velikih stroškov za neko delo, a za Spontinija, bogatina, in v viših krogih priljubljenega, nij jim bilo žal ogromnih stroškov. Isto tako je tudi dan danes. Koliko n. pr. se potroši na dekoracije, na pomnoženi orkester, pa na drago plačane pevce in pevkinje, ki so bili n. pr. navlašč najeti za Wagnerja, ljubljenca bavarskega kralja Ludovika II. Kakoršne so zunanje razmere ali obnašanja skladatelja, taka je tudi oprava njegove opere: sijajna, če je premožen, ubožna, če je tudi on ubožen ali ponižen. Jaz sem že toliko občeval s skladatelji, s talentiranimi in netalementiranimi, da vém, kako je, in zato sem uže več potov zaklical: Hvala tebi, o Bog, da nisem skladatelj!“

Med tem je vstopil neki gospod, in pazno poslušal.

„Hm, ali niste malo preveč rekli, ljubi W.“ oglesi se Bergman. „Sej vendar mora biti rajsko veselje onemu, ki zná vladati v kraljevini harmonij, ki si je more tako rekoč služne učiniti! Kako dobro dé človeku, če zná, da je zložil delo, katero bode na milijone ljudi čutilo!“

„Gospod, ali o vsem tem nič ne zná v grobu počivajoči mojster“, tako seže v besedo gospod, ki je bil poslednji vstopil. „Le hladnokrvno premislite, in pritrđili mi boste, da je osoda živega velikega skladatelja zato tako žalostna, ker ne more kakor slikar, rezbar ali pisatelj priobčiti svojega dela, kedar ga izvrši. Mnogi možje, ki hočejo pozornost na-se obrniti, pri vas na Nemškem napravljajo svečanosti, sijajne predstave, da dostojno poslavé stoletnico Beethovenovo, in verjemite mi, da ravno ti možje, ki se odlikujejo kot reditelji svečanostij, tako so pristranski, da bi nič ne pomišljali živega skladateljskega genija ponosno po strani gledati ali ga v kot potiskati. Jaz sem v tej zadevi marsikaj skusil, ker sem kot prevoditelj librettov in kot regisseur opere mnogo občeval z umetelniki in površnjaki.“

(Dalje prih.)

Mesec.

Spisal Dr. Križan.

Zvezdoslovje je ena najstarejših znanostij, ker pastirji starodavnih narodov bili so uže prvi opazovalci nebeških teles; no, ker so starim zvezdarjem shodni stroji manjkali, se je tudi ta znanost le po malem razvijala. Tudi v novejših časih bi gotovo neutrudljivi opazovalci opešali, da jih krasota nebes in radovednost ne bi spodbujala.

Zemlja, s katero smo se uže spoznali, je lepa in rodu človeškemu koristna, ali veliko lepša je nebeška višava s svojimi telesi. Ali nas morda ne spreletajo posebni občutki, kadar po noči svoj pogled proti nebu povzdignemo? Morebiti, da smo uže velikokrat, kakor pastirji starodavnih časov, krasoto nebeško opazovali, in pri tem samo modrost in mogočnost bogá občudovali, ne da bi se s posameznimi nebeskimi telesi bolj soznani. Ravno za tó podajem v sledečih vrstah čestitim bralcem kratek popis — meseca, zvestega spremljevalca naše zemlje.

Mesec je prvi izmed trabantov ali satelitov, ki ga je

rod človeški kakor takega poznaval. Ona nebeska telesa namreč, ki se okoli planetov ravno tako vrtijo, kakor planeti okrog solncea, imenujejo se trabanti ali sateliti. Predno se je daljnogled iznašel, znalo se je uže, da ravno tako, kakor solnce nad zemlje vlada, vlada tudi zemlja nad mesecem, ker ima namreč po svojej privlačnosti tako moč nad njim, da se mora okrog nje vrteti, oba pa okrog solncea.

Pomočjo daljnogleda pak se je iznašlo, da je dandanes v svetovnem prostoru pet sostav mesečnih (Mondsystem), ki imajo 18 posameznih trabantov.

Mesec je med vsemi nebeskimi telesi naše zemlje najbliži, ker je samo 51.800 zemljep. milj od nje oddaljen, in zato ga tudi med vsemi nebeskimi telesi najbolj poznavamo. Omenjena oddaljenost meseca od zemlje se je še le v novejšem času natančno določila, akoprem je uže Aristarch poskušal to daljavo zmeriti. Posidonij, Hipparch, Ptolemej in Tycho našli so namreč s svojimi preiskavami ali preveliko ali pa premalo vrednost. Mesec kakor zvest tovariš zemlje, obkroži jo v vsakih 27 dneh, 7 urah, 43 minutah in 11·5 sekundah enkrat.

Ako prostim očesom mesec opazujemo, dozdeva se nam kakor okrogla ravna plošča, ki je sivimi, mnogovrstnimi pegami pokrita, iz katerih si je domišljija in pravljica vstvarila zdaj moža, zdaj kako drugo podobo. Ta plošča, zdi se nam, kakor da z lastno svitlobo temne noči naše zemlje razsvetljuje. No, uže sprememba njegove podobe, ki odvisa od mesta, katero ima mesec prema solncu, nas uči, da on nij ravna plošča, nego okroglo telo, in ta kroglja nema lastne svitlobe, temveč jo ravno tako kakor naša zemlja, od solncea sprejema.

Površje meseca obsega 688.640 zemljepisnih štirjaških milj in je tedaj manjše od obeh delov ruskega cesarstva. Ako zemljo in mesec gledé površja primerimo, osvedočimo se, da je naša zemlja štirinajstkrat večja nego mesec.

Ravno tako kakor solnce, premika se tudi mesec od zapada k izhodu, vendar mnogo hitreje, ker za en dan pomakne se on za 13 stopinj. No ker se on ob času svojega obhoda okrog zemlje tudi enkrat okrog svoje osi obrne, zato je mesec proti naši zemlji zmirom le z eno in isto polovico obrnen. Ker pa je vrtenje okrog osi enolično, ono okrog zemlje pa neenolično, in razve tega se vsako gibanje v svojej ravnini dogadja, zato se periodično vse točke površja meseca v svojej legi proti zemlji pomaknejo in to uzrokuje, da mi s časom več od polovice meseca vidimo; vendar še je nam nevidljivi del površja meseca velik, ker on iznaša 292.190 štirjaških milj.

Sive pege, ki je uže prostim okom na mesecu opazimo, smatral je uže Plutarh za brege in dole, in se je upiral hipotezi Agesianaks-ovej, ki je namreč trdil, da vidimo v mesecu ravno tako kakor v ogledalu našo zemljo in njeno morje. Drugi, kakor Kepler, mislili so spet, da so sive pege morje, svetleje česti pa zemlja. Ako mesec daljnogledom opazujemo, prepričamo se, da so njegove sive pege v resnici gore in doline. Te gore se osobito lahko v onih delih meseca spoznajo, za katere solnce izhaja in zapada. Gore namreč solnce tedaj nekatere ure poprej razsvetljuje, kakor ravnine in doline, in njihove sence se med seboj lahko razločijo. Iz dolžine senc proračunila se je višava gorá, in našlo se je, da meseče gore s svojo višavo najviše zemeljske gore prekosiyo.

Vse mesečje gore moremo po podobi in veličini na tri različne vrsti razdeliti, in sicer prvo nasipne ravnine (Wall-ebenen), drugo kolobaraste gore, in tretje žrela.

Velike kolobaraste gore imenujemo nasipne ravnine, ako nje obdajajo velike ravnine. Ta gorski nasip imá vendar več razpoklin in je pretrgan tu in tam z malimi žreli. Kakor Mä dler trdi, so gorski nasipi starejši od kolobarastih gór.

Vse kolobaraste gore niso od vseh strani obkrožene nasipom in večkrat imate dve kolobarasti gori isti nasip. Tudi niso po celem mesečjem površini enolično razdeljene, temveč jih je v južnem in obče v razvitljenem delu mnogo več nego v temnem.

Gore, ki je žrela imenujemo, delijo se po veličini na velike in male in so ali osamljene, ali pa jih je več kupoma. Posebno veliko jih je v južnem delu meseca. Žrela raztezajo se tudi na milje v daljavo in stvarjajo tako imenovane brazde ali žlebiče, ki se najboljšimi daljnogledi opaziti morejo.

Razve omenjenih gorâ nahajamo še na mesečjevi površini tudi pogorja, ki so goram naše zemlje bolj podobna, da-si niso pravilno razgranjena, temveč razno razkrižana in nakopičena.

Gore in cela površina meseca nam priča, da so vulkanske moči svojo delavnost na mesecu veliko močnejše razvijale, nego na zemlji, ker so one naredile toliko množino neizmerno visokih gorâ. Površina meseca uči pa nas tudi, da je razvitik soródnih nebeskih teles različen.

Tudi svetlopis rabil se je pri opazovanju meseca, in akoprem so podobe tem načinom dobljene male, in tudi ne so glasne z opazovanjem daljnogleda, vendar je ta način opazovanja pokazal, da deli meseca, ki so enako svetli, kemično različno deluju. Gotovo je, da bomo omenjenim načinom tudi tvarino različnih delov meseca bolj natančno spoznali.

Tvarine mesečje površine skoro ravno z isto močjo solnčno svitlobo odbijajo, kakor naša zemlja. Toda, akoprem mesec solnčno svitlobo odbija, vendar imajo traki svitlobe tako malo topline, da nje občutiti ne moremo, in z najčutljivejšimi stroji se je komaj sled topline v njih našel.

Boja meseca nij vselej enaka; po noči je namreč njegova svitloba rumena, po dnevi pa blede-bela. Ta sprememba boje mesečje svitlobe ima svoj vzrok kakor A r a g o trdi, v tem, da se njegova rumena svitloba z ono modro bojo ozračja pomeša, ki se na mesečjem površini projicira, in tako se blede-bela boja stvarja. Različni deli mesečeve površine imajo tudi različno odsenčnost bele boje.

Uže stari so opazili, da se za časa mlaja temni del meseca leskeče. G a l i l e i je trdil, da ta prikazek solnčna svitloba, ki jo zemlja odbija, vzrokuje. Pred mlajem namreč sprejema mesec, trdi omenjeni učenjak, svitlobo od velike Azije in Afrike, po mlaju pa sprejema on svitlobo, ki jo morje zemeljsko odbija.

Na površini polnega meseca opazilo se je dalje več pik, ki so svetlejšje od drugih delov površine, in da je to ali ono žrelo na enkrat izginito, in za neki čas zopet pokazalo se na svojem mestu. Vse to nam priča, da še dandanes vulkanske moči na mesecu deluju, in da se še zdaj površina meseca spreminja.

Na mesecu se do sedaj še niso opazili niti slapi niti oblaki, ki bi podobni onim naše zemlje bili, kar nam priča,

da se na površini mesečevej ne nahaja vód. Ako tedaj L o u v i l l e trdi, da je 3. maja 1875. leta na površini mesečevej blisk videl in M ä s t l i n, da je leta 1605. celo dež na njem opazil, moremo reči, da sta ona dva prikazke v velikih višavah ozračja naše zemlje pripisovala mesečjevi površini.

Ravno tako tudi nema mesec takega ozračja kakor naša zemlja. H u g g i n s, da bi to dokazal, opazoval je s stajačico (spectroskopom), ko je mesec pokrival ϵ piscium, in šara (kroglja) mu nij nobene nove črte pokazovala, in tudi nij opazil, da bi kateri del šare pred pobledel, kar bi se moglo dogoditi, če ima mesec ozračje. Dalje znamo, da je senca mesečevih gor popolnoma temno-črna, kar spet ne bi moglo biti, ko bi mesec imel ozračje, ki svitlobo odbija in razmetuje.

Z dosedanjim opazovanjem se je tedaj določilo toliko, da mesec nema našej zemlji podobnega ozračja, in če kako ozračje ima, more ono celo druge narave biti. Iz omenjenega pa sledi, da na mesecu bitja tako vstrojena, kakor je človek, ne morejo prebivati in živeti. Smešna je tedaj trditev nekterih, da so na mesecu zapazili zidanja ali druge rokotvorne stvari ali pa celó ljudi.

Mesec pomrknje, čem (bržko) on v senco naše zemlje pride in ta prikazek poznavali so uže najstarejši národi. Tako so uže Babilonci, kakor nam Hipparch pripoveda, pomrák meseca opazovali. Čem je mesec v polnej senci, mogel bi on popolnoma izginiti, ali to se redko kedaj dogadja. K e p l e r je trdil, da ima to svoj vir v lomljenju trakov svitlobinih v našem ozračju. Verjetnije pa je, da ta prikazek odviseva od čistoče onega dela ozračja naše zemlje, katerega solnčna svitloba razsvetljuje. Ako je namreč omenjeni del ozračja čist, tedaj je boja pomrknjenega meseca jasno rdeča, ako pa je ozračje slapi in oblaki napolnjeno, tedaj je mesec ali temno rdeč ali pa popolnoma izgine.

Mesec je, kakor smo uže gore omenili, med vsemi nebeskimi telesi našej zemlji najbliži in ravno zato ima on na našo zemljo močen upliv. Mi znamo namreč, da ima on posebno moč na vodo naše zemlje in da je on glavni vzrok plime in oseke. S a b i n e je poskusi dokazal, da mesec tudi v našem ozračju oseko in plimo uzrokuje. Da-li ima mesec na mér vetra in na vreme kaki upliv, to se še do zdaj nij moglo točno določiti.

S a b i n e dokazal je tudi, da mesec na magnetično iglo deluje, in K r e i l meni, da ima on tudi na toploto našega ozračja upliv. Da-li ima mesec v resnici kaki upliv na ljudi, to še do zdaj nij dovolj določeno. Verjetno je, da je mesec brez upliva na naš organizem.

*
Peter Preradović,

hrvatski pesnik.

J. Pajk.

III. *)

Po dolgem prenehu evo! nadaljujem povedanje o življenju in spisih P. Preradovića. Postal sem tam, ko je Peter kot poročnik iz Benetek prišel v Zadar (Zara) ter prejemši hrvatsko pesniško pozdravico od Dimitrovića prvič s hrvatskim odpevom se oglasil.

*) Glej I. in II. v „Zori“ l. 1874 str. 157 in 175.

Dodév slovanske Dalmacije, to se iz Preradovičevega življenja in pesnikovanja očitó vidi, preobrazil je vse čuvstvanje Petrovo. Zemlja in narod dalmatinski, v svojem jedru čvrsto slovanski, sta poetiško narav mladega — do tlé nemškega — pesnika čisto pretvorila. Duh Preradovičev prejel je tu mahoma slovanski krst ter se vrnil k svojemu zapuščenemu hrvatskemu vrelu, odkodar je izišel. Dalmacija je Preradoviču postala domovina vsega poznejšega mišljenja in čuvstvanja: mesto njegovega političnega zavedenja, zibeljka njegovega pesniškega „prvenca“, raj prve in globoke njegove ljubezni. Kajti tu je postal zavedni Slovan, tu je zložil prvo slovansko poezijo, tu našel svojo ljubico in soprogo: Pávico, sim v Dalmacijo postavlja on čine in predmete svojih največjih in najdražestnejših (mikavnejših) pesnotvorov.

Temu mogočnemu, za Preradoviča uprav kobnemu (osodnemu) dodévu Dalmacije nij se čuditi, kdor posebnosti te dežele le količko pomisli.

Pred vsem uže zemlja dalmatinska sama združuje vse miline kopnega in mokrega svetá. Dalmacija je dolgi trak, raztegnen ob morskem zrcalu, a vzpored kopnega nadrobiljeno je vse polno otokov in otočičev. Kopno pak zopet pokazuje dvoje lice: ravninsko in strmo, mestoma plodno a mestoma do skrajnosti pusto. Isto tako je podnebje: zdaj skrajno gorko, zdaj skrajno hladno. Takó je tudi prebivaljstvo različno do skrajnosti: tu za morjem deloma bogato, izobraženo, razkošno — tam v gorah bedno, neuko, korenjaško, da! robato in silovito, a nravno in višej prosveti jako prikladno in pristopno, ker je z večine nepokvarjeno.

Te lastnosti Dalmacije Preradovič na premnogih mestih opisuje, kar nam kaže njegovo strastno zaljubljenost v to zemljo, čeravno nij njemu rojstvena bila. Najkrasneje Preradovič popisuje Dalmacijo v nedogotovljenem, čudovito lepem spevu: „Lopudska sirotica“ (str. 382 njegovih del). V početku te prekrasne in nad vse nežne epične pesni Preradovič takó-le opeva Dalmacijo:

„Dalmatinskoj na obali kršnoj,
Gdje se ljubi sa zemljicom more,
Te s goručių cjelova se radja
Ozbilj kopnu, a milina moru;
Gdje se zemlja silno razmrvila
I otoci more nadrobila,
A more joj darežljivost vraća
Silne luke krajem nizajući;
Dalmatinskoj na obali žarkoj,
Gdje sunašce prži kamen sinji
I odsieva vatrom na sve živo,
Te i srca tu(j) su od plamena;
Gdje se krvca samo krvcom pere,
Nož i puška čuvajo poštenje,
Crven — kapa¹⁾ djevojačku stidnost;
Dalmatinskoj na obali krasnoj
Razvilo se pramaleće liepo . . .“

Podobni opevi Dalmacije se pri Preradoviču nahajajo na str. 100, 124 in 191.

Posebno se je prebivaljstvo Dalmacije Preradoviču omililo. Uže na sebi dobrosrčno prejelo je ono pesnika z veliko prisrčnostjo, tako da je Preradoviču slovo od prijateljev silno težko délo.

¹⁾ rdeča kapa.

Glej, kakó opisuje veselost in srčno nepopačenost Dalmatina:

„A pogledaj dalmatinsko lice,
Da l' se mienja u takvoj nesgodi?
Veselo još starac siaže žice²⁾,
Veselo još mladić kolo vodi“ (str. 191),

njegovo krepkost in trdnost:

„Gledaj, zemlja čvrst je kamen,
Čvrsta ociel³⁾ njeni ljudi.“ (str. 101).

in hrabrost v bojih:

„Nek zavapi bojna trublja⁴⁾,
Nek ga zove, gdje najdublja⁵⁾
Najstrašnja propast zieva,
Glave letě s desna, s lieva,
Nek na moru, nek na kopnu
Sve se sile na njeg popnu:
On će znat u svakom boju
Još pokazat snagu svoju,
Još je svaki Dalmatin
Dalmatinski hrabar sin!“ (str. 101).

Kako je Preradovič Dalmatincem hvaležen in udan bil, kaže njega slovó od njih, kjer pravi, da bode v duhu vedno pri njih:

„Gdje god bio, bit ću kod vas;
Kod vas zveknu viek⁶⁾ mom uhu,
Kod vas planu moje srce,
Kod vas bljesnu vid mom duhu,
Ter vas prve zagrih⁷⁾ . . .“ (str. 122).

In ta „duh časa“, to narodno slovansko probudjenje na vsem jugu, posebno v Dalmaciji je uprav Preradovič za vse veke proslavil v enej najbolj nežnih in krasnih poezij, v pesni „Zora puca“ (str. 190); a o tej prihodnjí.

(Dalje pride.)

Drobnost.

Pesnik Val. Orožen.

J. P.

4. maja letošnjega leta je preminol zložitelj priljubljene pesni: „Kje so moje rožice“, Val. Orožen, v 68. letu življenja. Miločutnost, človekoljubnost in nekakova sentimentalnost to so glavni znaki njegovih poezij, ktere pa nikjer niso zbrane. Čujem, da jih je „mnogo“ zložil; vredno bi bilo, da bi se zbrale, uredile in objavile. Kajti nij preveč pesnikov pri nas, ki znajo tako čutljivo in po domače prepevati, kakor je znal Orožen, kojega pesni so brž v „narodne“ prehajale. Razve „Rožic“ — katerim je g. dr. Gust. Ipavíc prekrasno variacijo skladal — poje se najbolj njegova „Bratimska“, koje original je izročil svoj čas našej „Zori“ in koja se začina z besedami: „To žlahtno vinsko kapljico — Zdaj hočemo popiti . . .“ in je (vsaj po Štajerskem) jako razširjena. Val. Orožen pripada najbolj slovečim starejšim slov.-štajerskim pesnikom, ki so: Modrinjak, Volkmar, Slomšek, Hašnik i. t. d. Rodil se je v Šent-Jurju pod Celjem 31. januarja 1808.

²⁾ prebira strune; ³⁾ jeklo; ⁴⁾ tromba;

⁵⁾ najglobljejša; ⁶⁾ duh časa; ⁷⁾ objel.

Listnica. Gg. naročnike, ki so z naročnino zaostali, prav uljudno prosimo za doplačanje.